

УДК 941(477)“1921–1939”

Чисніков Володимир Миколайович,

доктор юридичних наук, доцент,
головний науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-2020-7298

Лелет Сергій Миколайович,

кандидат юридичних наук, старший дослідник,
начальник відділу ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-6099-4121

Кобець Марина Петрівна,

кандидат юридичних наук, старший дослідник,
заступник начальника відділу ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-6725-8469,

Алексєєва Ольга Василівна,

кандидат юридичних наук, старший дослідник,
провідний науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-3390-536X

Кожухар Оксана Володимирівна,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-2234-781X

Якубчик Тетяна Василівна,

старший науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-1415-5372

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ГАЛИЧИНИ ТА ВОЛИНІ У СКЛАДІ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ (1921–1939 рр.): ХРОНІКА ОСНОВНИХ ПОДІЙ

Стаття є витягом із третього розділу “Правоохоронні органи на західно-українських землях у складі Республіки Польщі та Румунії (1918–1940 рр.)” навчального посібника “Становлення та розвиток органів поліції (міліції) на території України (XVIII ст. – 2020 р.): хроніка основних подій”, який готує авторський колектив відділу НІРВД ДНДІ МВС України. У дослідженні висвітлюється хроніка основних подій становлення та розвитку правоохоронних органів Галичини та Волині у складі Республіки Польщі (1920–1939 рр).

Ключові слова: Галичина, Волинь у складі Польщі, історія правоохоронних органів України, науково-дослідна робота, хронологічний довідник.

5 травня 1920 р.

Указом Головного комісара Цивільного управління Волинської землі та Подільського фронту затверджено формування польських поліцейських органів на Волині. Очолював цю правоохоронну структуру окружний комендант, який підпорядковувався місцевій адміністрації, суду та прокуратурі. Поліція у територіальному плані складалась з окружних, повітових, міських і районних управлінь та гмінних дільниць. Також при окружних управліннях поліції були слідчі відділи.

У сільській місцевості на Волині діяла польова жандармерія, яка поділялась на дільниці. У середньому на один повіт припадало 150 рядових та 10 офіцерів жандармерії.

13 липня 1920 р.

Польський парламент з метою забезпечення матеріального стану працівників поліції прийняв спеціальний закон “Про заробітну платню вищих і нижчих службовців Державної поліції”. Роком раніше (24 липня 1919 р.) було прийнято закон “Про Державну поліцію”, розпочавши тим самим процес створення органів поліції по всій державі. Відповідно до зазначеного закону, поліція – це державна організація служби безпеки, основними завданнями якої були охорона безпеки, спокою та суспільного порядку.

Державну поліцію очолював головний комендант, який підпорядковувався міністру внутрішніх справ. У територіальному плані поліція ділилась на округи, які включали в себе повітові комендатури. Створювались комісаріати у великих містах та дільниці в гмінах. Головному комендантові безпосередньо підпорядковувались окружні коменданти. Їм підпорядковувались повітові коменданти. Очолювали комісаріати поліційні комісари.

Штат поліцейських укомплектовувався із числа добровольців. Про прийняття кандидата на службу вирішували спеціальні кваліфікаційні комісії. Потенційний правоохоронець мав відповідати таким вимогам: наявність польського громадянства, некримінальне минуле, вік від 29 до 45 років, здорова і сильна будова тіла та відповідний ріст, уміння писати та рахувати. Претендентам на вищі поліцейські посади необхідно було мати університетську освіту та пройти навчання у спеціальних поліцейських школах. Такі навчальні заклади мали існувати при кожній окружній команді.

31 травня 1920 р.

У Львові розпорядженням Головного коменданта Державної поліції була утворена Школа для нижчих чинів поліції. На навчання зараховувалися 60 осіб. Вони навчались та проживали в казармах. Курси тривали два місяці. Викладачами були вищі поліційні чиновники та професійні правники. Програма курсів складалась з трьох частин: загальних предметів, фахових дисциплін, військових справ та фізкультури. До першої групи входило навчання арифметики у межах чотирьох дій, польської історії, географії та граматики. Другий комплекс дисциплін включав загальні основи права, кримінальне право та кримінальний процес, адміністративне право, обов'язки поліцейського, статут. Також передбачалось навчання фехтуванню,

стрілбї та гімнастиці з елементами “джиу-джитцу”. Через матеріальну скруту слухачі поліційних курсів харчувались за власні кошти. Викладачам та інструкторам у цих закладах виплачували додатково 17,5 марок щодня.

3 липня 1920 р.

Міністром внутрішніх справ Польщі видана “Тимчасова інструкція для Державної поліції”, яка регламентувала поведінку поліцейських на роботі та поза нею у міжвоєнний період. Вона не була нормативним актом, а виконувала роль етичного кодексу поведінки. Завдяки втручання головного коменданта Державної поліції, інструкція стала основою при вирішенні справ про дисциплінарні правопорушення поліцейських до моменту початку Другої світової війни.

У вступі до “Тимчасової інструкції...” окреслювались три групи завдань, які виконували правоохоронні органи Польщі: 1) стежити за дотриманням громадянами законів; 2) запобігати порушенням закону; 3) виконувати розпорядження органів державної влади.

У документі регламентувалась не лише професійна діяльність поліцейських, а й містились норми поведінки правоохоронців поза межами їх службової діяльності: “Поліцейський повинен пам’ятати, що його поведінка у цивільному житті завжди звертає до себе суспільну увагу”. Бездоганний поліцейський мав дотримуватись таких правил: не відвідувати “непристойних” закладів, не підтримувати контакти з особами непевної репутації, не зловживати алкоголем, не грати в азартні ігри. Водночас він мав відзначатись сумлінністю та чесністю (ст. 2). Поліція у своїй діяльності мала керуватись принципом аполітичності, правоохоронці не могли бути членами жодних політичних партій та об’єднань (ст. 7). Без згоди керівництва поліцейські не могли брати участь у маніфестаціях та вічах, у діяльності освітніх і культурних організацій (ст. 6). Окрім цього, члени державної поліції не мали права займатись будь-яким видом підприємництва.

1920 р.

У Варшаві вийшов друком “Посібник для дактилоскопічної служби” (“Podrecznik dla sluzby daktyloskopijne”), автором якої був львівський, а в подальшому варшавський функціонер МВС, інспектор В. Людвіковський. У цій книзі він детально описав заповнення дактилоскопічної картки, процес характеристики анатомічної будови підозрюваних чи жертв убивств (будови та форми обличчя, очей, губ, носа тощо). Автор надавав інструкцію щодо роботи з приладами для зняття, фіксації та вивчення відбитків пальців, а також практичному застосуванню результатів роботи експертів дактилоскопічної служби у кримінальному процесі. Книга містила велику кількість таблиць, ілюстрацій та фотографій.

Слід зазначити, що В. Людвіковський першим ще на початку року організував та проводив курси з дактилоскопії для поліцейських з усіх воєводств Польщі. Йому також належала праця “Поліцейське розслідування” (“Policja Sledcza (Kryminalna)”), яка вийшла того ж року у Варшаві.

1 лютого 1921 р.

Процес формування та інкорпорації правоохоронних структур на західноукраїнських землях у загальнопольську систему завершився офіційним заснуванням XIII Волинської округи.

18 березня 1921 р.

Ризький мирний договір, визнав входження Східної Галичини та Волині до складу II Речі Посполитої. Процес включення західноукраїнських земель до складу Республіки Польщі завершився рішенням Ради послів держав Антанти від 14 березня 1923 р.

4 січня 1922 р.

Міністр внутрішніх справ Польщі прийняв Розпорядження “Про утворення слідчих відділень”, які мали бути сформовані при кожному окружному управлінні поліції, а також у центрах перебування окружних судів. У великих населених пунктах передбачалось функціонування експозитур (відділів) слідчої поліції. Основними завданнями слідчої поліції були “запобігання та розслідування усіх злочинних дій”. Таке окреслення функцій було дуже загальним і не містило конкретики.

1922 р.

За сприяння часопису “Газета державної адміністрації та поліції” (“Gazeta administracji i policji państwowej”) видано працю керівника центральної школи тренування собак у Варшаві та Познані надкомісара А. Гріма “Як використовувати поліцейських собак” (“Jak uzywac psy policyjne”). Цей підручник містив поради щодо добору, виховання та годівлі поліцейських собак. Крім цього, в роботі була представлена цілісна система дресирування тварин та висвітлена їхня роль у оперативно-пошуковій роботі поліції.

14 липня 1924 р.

Відповідно до рескрипту МВС навчання поліцейських поділялося на такі складові: 1) базова освіта дільничних; 2) навчання нижчих функціонерів; 3) освіта вищих функціонерів. Поліцейська школа для дільничних діяла в Підволочиську (Тернопільське воєводство). У 1924 р. були створені окружні центри підготовки нижчих функціонерів у Львові, Тернополі та Станіславові.

5 грудня 1924 р.

Міністерство внутрішніх справ Польщі, після численних виступів українського та білоруського населення, видало циркуляр про створення резерву державної поліції. Такі резервні команди створювались у Варшаві, а також у деяких воєводствах, у тому числі у Львівському (після 1928 р.).

27 грудня 1924 р.

Президент Речі Посполитої видав Розпорядження “Про реорганізацію окружних команд поліції”, згідно з яким окружні управління державної поліції

реорганізовувалися на *воєводські* управління. Коменданти цих підрозділів підпорядковувалися лише Головному управлінню у Варшаві. Це сприяло послабленню впливу місцевої адміністрації на поліцію воєводства.

Повітові управління державної поліції, відповідно до постанови МВС від 4 грудня 1919 р. “Про організацію повітових комендатур поліції”, утворювались та ліквідовувались розпорядженнями міністра внутрішніх справ. Часто їхня компетенція поширювалась на декілька повітів. Цей факт був пов’язаний з постійними фінансовими труднощами Польщі. У 1927 р. у Львівському воєводстві нараховувалось 28 повітових управлінь, Станіславському воєводстві – 16, Тернопільському – 17, Волинському – 10, Поліському – 8. Повітове управління поліції на західноукраїнських землях нараховувало в середньому 10–20 осіб.

Крім того, у структурі польської поліції у міжвоєнний період були *комісаріати*. Вони діяли на території міст та кварталів, залізничних станціях, морських та річкових портах. Комісаріати підпорядковувались повітовим управлінням державної поліції. На території Польщі у 1925 р. діяло 176 комісаріатів, у 1926 р. – 173, у 1927 р. – 197. У Львівському воєводстві у 1927 р. нараховувалось 15 комісаріатів, Тернопільському – 1, Станіславському – 10, Волинському – 4.

Низову структурну ланку в системі державної поліції займали *дільниці*.

До функцій цього підрозділу належала підтримка громадського порядку та спокою, розслідування злочинів та допомога державній владі. У міжвоєнний період на території західноукраїнських воєводств панувала тенденція до зменшення кількості дільниць поліції. У 1923 р. у Львівському воєводстві було 359 дільниць поліції, у Тернопільському – 272, Станіславському – 186, Волинському – 143. А вже у 1927 р. у Львівському воєводстві налічувалось 356 дільниць поліції, Станіславському – 180, Тернопільському – 221, Волинському – 184.

10 березня 1925 р.

Польським урядом прийнято Розпорядження “Про реорганізацію окружних команд поліції на воєводські”. З цього моменту на чолі правоохоронних органів у воєводстві стояв комендант. Цей посадовець у фінансовій діяльності підпорядковувався воєводі, а в усіх інших питаннях – Головному управлінню поліції у Варшаві. Згаданий вище нормативно-правовий акт скасовував посаду заступника керівника воєводської поліції. За відсутності коменданта міністр внутрішніх справ призначав тимчасового виконувача його обов’язків. Наявності слідчих відділів при воєводських управліннях та в більших містах було недостатньо для ефективного функціонування кримінальної поліції.

22 липня 1925 р.

Польський уряд прийняв постанову, відповідно до якої утримання державної поліції покладалось на державний бюджет. Влада гмін мала надавати незначні кошти на функціонування поліцейських дільниць. Після проведення у II Речі Посполитій адміністративної реформи та поділу на воєводства, постала потреба у приведенні структури поліції у відповідність до нового адміністративно-територіального поділу країни.

12 травня 1926 р.

Державний конституційний переворот у Польщі, у результаті якого до влади прийшла військова диктатура на чолі з Ю. Пілсудським, який проголосив політику “санації” – “оздоровлення” держави. Якщо на початку 1920-х років, у період відносної демократичності правлячого режиму, польський парламент мав значний вплив на діяльність поліції, то після перевороту ситуація зазнала суттєвих змін у державі. Правоохоронні органи почали відігравати вирішальну роль у державному управлінні як головний інструмент утримання влади. Результатом цього стало значне розширення компетенції поліції. Цей процес пришвидшився після вбивства у Варшаві українськими націоналістами міністра внутрішніх справ Б. Перацького 15 червня 1934 р.

21 липня 1926 р.

МВС прийняло Розпорядження “Про утворення слідчих відділів у повітових і гмінних центрах та містах”. Зазначені слідчі відділи підпорядковувалися керівництву загальної поліції. Їхні взаємини з іншими правоохоронними структурами визначалися інструкціями Головного управління державної поліції у Варшаві. Рішення про утворення 97 нових слідчих відділів чи закриття вже наявних прийняв міністр внутрішніх справ.

6 березня 1928 р.

Президент Польщі І. Мосціцький видав Розпорядження “Про державну поліцію”, яке мало юридичну силу закону. Цей нормативний акт визначав обов’язки, завдання та роль поліції під час військового стану та мобілізації. У таких випадках вона мала стати частиною збройних сил як військовий корпус служби безпеки. Під час мобілізації на міністра оборони та командувачів армійських корпусів на місцях покладалась функція контролю над діяльністю правоохоронних органів, у тому числі над поліцією.

Завдяки розпорядженню непристаманні поліції функції були передані іншим структурам. Наприклад, органам державної влади та місцевого самоврядування було заборонено вимагати від правоохоронців збирати штрафи та інші оплати. Це позитивно вплинуло на діяльність поліції упродовж періоду з кінця 1920 до 1930 рр.

Слід відзначити, що новим у законі було те, що структурні підрозділи поліції зобов’язували надавати звіти адміністративним органам щодо своєї діяльності. Функціонери поліції мали виконувати розпорядження суддів, прокурорів та органів державної виконавчої влади. Накази останньої були пріоритетними. Органи місцевого самоврядування могли звертатись до поліційних органів за посередництвом державної адміністрації. Своєю чергою усі державні органи мали всіляко сприяти правоохоронцям, які фінансувались виключно з державного бюджету. Фактично цей закон вивів поліцію з підпорядкування органів місцевого самоврядування.

Зміни в територіальній структурі країни автоматично міняли структуру правоохоронних органів. У кожному воєводстві був сформований поліцейський округ, а в повіті – повітовий поліцейський округ. У екстраординарних випадках

міністр внутрішніх справ мав право утворювати нові структурні підрозділи поліції, а також формувати нові комісаріати поліції. Рішення про організацію нових дільниць поліції приймав воєвода на підставі подання воєводського коменданта поліції.

Розпорядження окреслило ієрархічну структуру поліцейського апарату. До офіцерських звань у порядку зростання належали: аспірант, підкомісар, комісар, надкомісар, підінспектор, інспектор, надінспектор, генеральний інспектор. До звань рядового складу належали: дільничний, старший дільничний, підстаршина, старший підстаршина.

Усі поліцейські повинні були мати професійну освіту. Навчання правоохоронців проходило у школах для офіцерів і рядових та на різноманітних спеціалізованих курсах. Військовою підготовкою займалось міністерство оборони. З цією метою поліцейських на певний час відправляли у армійські підрозділи на військові збори.

25 травня 1928 р.

Рішенням МВС округні поліцейські школи, які функціонували з 1924 року в державі, підлягали ліквідації, бо “якість навчання у цих навчальних закладах була неоднаковою”. На зміну їм створювалися вищі загальнопольського характеру – школа для офіцерів у Варшаві та для рядових у Жирардові, Сосновій та Великих Мостах. Для підняття фахового рівня поліцейських у цих навчальних закладах були організовані шестимісячні курси зі слідчої служби, дактилоскопії та роботи в слідчій лабораторії. У 1935 р. через фінансову скруту залишилась функціонувати єдина школа у Великих Мостах, яка на той час вважалася найбільшою і найсучаснішою в Польщі.

28 липня 1928 р.

Міністр внутрішніх справ Польщі прийняв постанову, що регламентувала порядок одруження поліцейських. Відповідно до неї правоохоронцям необхідно було одержати дозвіл керівництва на свій шлюб. Рядові отримували його від воєводського управління поліції, а офіцери – від Головного управління поліції. Необхідними умовами для шлюбу працівників МВС були: вік – щонайменше 24 роки; служба в державній поліції тривалістю три роки; бездоганна репутація наречених. У випадках, коли на території воєводського поліцейського округу число правоохоронців, які мали офіційних дітей, перевищувало 75 %, Головне поліцейське управління могло припинити надавати дозволи на одруження. Це впливало з того, що наявність дітей та жінки збільшувало фінансові витрати на такого поліцейського. Шлюб поліцейського без дозволу властей карався. У міжвоєнний період таке обмеження особистих прав у II Речі Посполитій застосовувалось лише для поліцейських та військових.

21 вересня 1928 р.

Міністр внутрішніх справ Польщі видав розпорядження “Про організацію Державної поліції у міських повітах”, відповідно до якого у населених пунктах,

які становили окремі адміністративні одиниці, були утворені поліцейські округи. На чолі правоохоронних органів у Львові, Кракові, Лодзі, Познані та Вільнюсі стояли коменданти, які були підпорядковані безпосередньо воєводському керівництву поліції, президентам міст та міських старост (очільників повітів). Це розпорядження також дало хід формуванню спеціальних підрозділів поліції – поліцейських резервів, що спеціально призначалися для боротьби з національно-визвольним рухом, заворушеннями трудящих мас.

На початку існування Республіки Польща не було правової регламентації їхньої діяльності. Проте численні виступи українського та білоруського населення примусило міністра внутрішніх справ видати 5 грудня 1924 р. циркуляр про створення резерву державної поліції. Такі резервні команди створювались у Варшаві, а також у деяких воєводствах, у тому числі у Львівському (після 1928 р.).

3 жовтня 1928 р.

Після ліквідації у 1926 р. політичної поліції її функції частково перейняла загальна поліція. Так, комендант Львівського воєводського управління поліції своїм наказом зобов'язував керівництво кожної поліцейської дільниці завести картотеку, яка б містила інформацію про усі легальні та нелегальні політичні та громадські організації, які діють на її території. Особливу увагу необхідно було звернути на українські об'єднання, такі як “Луг”, “Сокіл”, “Пласт”. Також потрібно було створити окрему картотеку фабричних та фільваркових робітників, які проживали на території поліцейської дільниці. Кожна поліційна дільниця була зобов'язана щомісяця надсилати списки своїх таємних агентів, з їхньою короткою характеристикою.

13 жовтня 1928 р.

У Великих Мостах була урочисто відкрита поліцейська школа. За десять років її роботи з 1929 до 1939 року освіту в ній отримали понад 10 тис. поліцейських. Курсантів ділили не на класи, а на так звані компанії, у кожній було від 40 до 60 осіб. Три або чотири компанії становили шкільний батальйон. Навчання тривало близько п'яти місяців, які включали 700 академічних годин.

11 березня 1929 р.

Для забезпечення соціального захисту правоохоронців Міністерство внутрішніх справ Польщі прийняло розпорядження “Про відшкодування для поліцейських, які постраждали під час виконання своїх службових обов'язки”. Відповідно до зазначеного розпорядження, такі виплати для працівників Головного управління поліції чи їх родичів призначав його керівник, а для інших підрозділів – воєводський комендант поліції. Підставою для таких рішень, була постанова лікарської комісії чи довідка про смерть поліцейського.

З метою позбавлення поліції непритаманних їй функцій Рада міністрів Польщі в березні 1929 р. прийняла низку постанов. Цими нормативно-правовими актами непритаманні поліції функції передавалися органам місцевого самоврядування – магістратам на гмінам.

Початок 30-х років

Польськими властями було прийнято низку нормативних актів, які передбачали соціальні гарантії діяльності службових осіб поліції:

1. Розпорядження Президента Речі Посполитої про матеріальне забезпечення офіцерів та рядових державної поліції від 28 жовтня 1932 р.;

2. Розпорядження Ради міністрів про пільги для офіцерів та рядових державної поліції при подорожах залізницею від 28 січня 1934 р.;

3. Розпорядження Ради міністрів про державну лікарську допомогу для офіцерів та рядових державної поліції, а також членів їх родин та поліцейських пенсіонерів від 28 січня 1934 р.

На підставі цих нормативних актів правоохоронці та члени їхніх сімей користувались 50 % знижкою на подорожі залізницею. У галузі медичного забезпечення поліцейські були прирівняні до суддів та працівників прокуратури. Так, держава повністю оплачувала діагностування, лікування у стаціонарних закладах охорони здоров'я, вартість ліків та 50 % протезування і санаторного відпочинку працівників МВС.

Грудень 1930 р.

Структура поліції Львівського воєводства складалась із дирекції, слідчого відділу у Львові та повітових управлінь у Бібрці (10 дільниць), Брозові (8), Добромилі (13), Дрогобичі (слідчої експозитури в Дрогобичі та комісаріату у Бориславі (14), Городку (12), Ярославі (комісаріат і 13 дільниць), Яворові (10), Колбушеві (8)), Кросно (13)), Ліску (18), Любачеві (10), Львові (22), Ланцуті (12), Мостиськах (8), Ніско (9), Перемишлі (слідча експозитура та комісаріат та 14 дільниць), Пшеворську (5), Рава-Руській (13)), Рудках (10), Ряшеві (слідча експозитура, комісаріат та 12 дільниць), Самборі (комісаріат і 14 дільниць), Сяноку (14), Сокалі (слідча експозитура і 13 дільниць), Тарнобжегу (12), Турці (15), Жовкві (9), а також Дирекція поліції міста Львова (слідча експозитура, 10 комісаріатів та відділ резерви).

На території воєводства були підрозділи, які підпорядковувались безпосередньо Головному командуванню у Варшаві, а саме: нормальна фахова школа рядових у Великих Мостах, шоста компанія поліційної резерви, перший ескадрон поліційної резерви у Львові, десята компанія поліційної резерви в Ярославі. До функцій цього підрозділу належала підтримка громадського порядку та спокою, розслідування злочинів та допомога державній владі.

16 травня 1936 р.

Міністр внутрішніх справ на підставі декрету президента Речі Посполитої від 17 квітня 1936 р., яким впроваджувалась нова категорія функціонерів – *контрактних працівників*, видав Розпорядження “Про умови підготовчої служби та правила професійної відповідальності кандидатів у рядові державної поліції, які допущені до підготовки в якості контрактних працівників”.

Контрактні працівники не були повноправними членами державної поліції. Відповідно до ст. 4 розпорядження міністра, контрактними працівниками могли стати особи, які відповідали таким вимогам: наявність польського громадянства, відсутність судимостей, вік від 20 до 28 років, відсутність дружини, ріст не менше

ніж 170 сантиметрів, фізичне здоров'я, освіта 7 класів . Контрактні працівники мали проживати в казармах, не могли бути членами політичних партій та громадських об'єднань, могли одружитись лише після одержання дозволу свого керівництва. Платня контрактних працівників становила 80 грошів у день та 45 злотих службового додатку. Після першого року служби вони одержували право на 14 днів відпустки. Після 3 місяців перебування на посаді контрактні працівники могли стати дільничними поліції. За дисциплінарні правопорушення вони могли одержати такі покарання: зауваження, догана, арешт від 1 до 14 днів.

Отже, правове становище контрактних працівників було гіршим, ніж у звичайних працівників поліції, позитивним було лише їх забезпечення державою харчуванням та одягом.

21 квітня 1938 р.

Рада міністрів Польщі, незважаючи на регламентування дисциплінарних відносин у поліції розпорядженням “Про державну поліцію” від 6 березня 1928 р., прийняла спеціальне розпорядження “Про дисциплінарну відповідальність та дисциплінарні провадження у Державній поліції”, яким були внесені зміни у видах дисциплінарних стягнень, встановлено чіткий порядок їх накладання. Відповідно до зазначеного розпорядження, поліцейське керівництво мало право накладати на своїх підлеглих дисциплінарні стягнення. Водночас такі рішення мали прийматись лише після вичерпування інших методів впливу – зауважень та доган. Для офіцерів були такі види дисциплінарних стягнень: зауваження, догана, домашній арешт від 1 до 14 днів, звільнення зі служби, вигнання з поліції. Для рядових – догана, арешт від 1 до 7 днів, пониження по службі на один щабель, звільнення зі служби, вигнання з поліції. Після арешту рядові та офіцери втрачали право рік одержувати наступне звання та бути членами дисциплінарних комісій. Для контрактних кандидатів були передбачені такі види стягнень: зауваження, арешт від 1 до 14 днів, звільнення зі служби. Для канцелярських працівників та обслуговуючого персоналу – зауваження, скасування або скорочення відпустки, звільнення.

1 вересня 1939 р.

Згідно з даними Головного управління поліції, загальна чисельність поліції на західноукраїнських землях становила: у Львівському воєводстві – 2704, Тернопільському – 1443, Станіславському – 1378. У Волинському воєводстві у 1930 р. працювало близько 1766 поліцейських.

17 вересня 1939 р.

Червона армія перейшла радянсько-польський кордон і вступила на територію Західної України і Західної Білорусії. Розпочалося роззброєння польської армії (до 1 жовтня).

Листопад 1939 р.

Позачергова п'ята сесія Верховної Ради СРСР 2 листопада ухвалила закон про включення Західної України до складу СРСР і воз'єднання її з УРСР.

Позачергова третя сесія Верховної Ради УРСР 15 листопада ухвалила закон про входження Західної України до складу УРСР.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Козоріз О.О.* Формування структури польської державної поліції в Східній Галичині в 1919–1921 рр. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 245–250.
2. *Білецька О.О.* Поліція у системі органів виконавчої влади II Речі Посполитої (1921–1939 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Вип. 59. С. 58–63.
3. *Білецька О.О.* Функції поліції у кримінальному процесі Республіки Польща (1921–1939 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Вип. 60. С. 52–58.
4. *Козоріз О.О.* Структурные подразделения польской полиции на Западноукраинских землях (1921–1939 гг.). *LEGEA SI VIATA Revista stiintificopractica*. 2015. № 9/2 (285). С. 38–41.
5. *Красівський О.* Східна Галичина і Польща в 1918–1923 рр. Проблеми взаємовідносин. Київ: УАДУ, 1998. 302 с.
6. *Кугутяк М.* Галичина: Сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 рр.). Івано-Франківськ, 1993. 200 с.
7. *Місько В.* Діяльність місцевої поліції у здійсненні державної політики Польщі щодо ліворадикального руху в Західній Україні (1919–1926 рр.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету В. Гнатюка. Серія “Історія”*. Тернопіль, 2010. Вип. 2. С. 86–93.
8. *Пащук Т.* Історико-правовий аспект розбудови правоохоронних структур Волинського воєводства у міжвоєнний період (1919–1921 рр.). *Форум права*. Харків, 2011. № 4. С. 553–557.
9. Проект “Україна”. Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі / за заг.ред. В. Вісин, Р. Голик, В. Голубко та ін. Харків: Фолю, 2017. 444 с.
10. *Разиграєв О.* Польська державна поліція на Волині у 1919–1926. Луцьк: ДП “Волинські старожитності”, 2011. 432 с.
11. *Разиграєв О.* Становлення польської поліції у західній Волині: 1919–1921 рр. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія “Історія”*. Вінниця, 2008. Вип. 13. С. 88–93.
12. *Тищик Б.* Польща: історія державності і права (X – початок XXI ст.). Львів: Світ, 2012. 512 с.

REFERENCES

1. *Kozoriz O.O.* (2014). Formuvannia struktury polskoi derzhavnoi politsii u Skhidnii Halychyni u 1919–1921 rr. “Formation of the structure of the Polish state police in Eastern Galicia in 1919–1921”. *Juridical Bulletin*. No. 6. P. 245–250 [in Ukrainian].
2. *Biletska O.O.* (2014). Politsiia u systemi orhaniv vykonavchoi vlady II Rechi Pospolytoi (1921–1939 rr.). “Police in the system of executive authorities of the II Polish-Lithuanian Commonwealth (1921–1939)”. *Bulletin of Lviv University. Juridical series*. Iss. 59. P. 58–63 [in Ukrainian].
3. *Biletska O.O.* (2014). Funktsii politsii u kryminalnomu protsesi Respubliky Polshcha (1921–1939 rr.). “Functions of the police in the criminal process of the Republic of Poland (1921–1939)”. *Bulletin of Lviv University. Legal series*. Iss. 60. P. 52–58 [in Ukrainian].
4. *Kozoryz O.O.* (2015). Strukturnye podrazdeleniia polskoi politsii na Zapadnoukrainskykh zemliakh (1921–1939 hh.). “Structural units of the Polish police in Western Ukrainian lands (1921–1939)”. *LEGEA SI VIATA Revista stiintificopractica*. No. 9/2 (285). P. 38–41 [in Russian].
5. *Krasivskiy O.* (1998). Skhidna Halychyna i Polshcha v 1918–1923 rr. “Eastern Galicia and Poland in 1918–1923”. *Problems of mutual relations*. Kyiv: Ukrainian State University. 302 p. [in Ukrainian].
6. *Kuhutiak M.* (1993). Halychyna: storinky istorii. “Halychyna: pages of history”. Essay on socio-political movement (19th century – 1939). Ivano-Frankivsk. 200 p. [in Ukrainian].
7. *Misko V.* (2010). Diialnist mistsevoi politsii u zdiisnenni derzhavnoi polityky Polshchi shchodo livoradykalnoho rukhu v Zakhidnii Ukraini (1919–1926 rr.). “The activity of the local police in the implementation of the Polish state policy regarding the left-wing radical movement in Western Ukraine (1919–1926)”. *Scientific notes of the Ternopil National Pedagogical University V. Hnatiuk. History series*. Ternopil. Iss. 2. P. 86–93 [in Ukrainian].
8. *Pashchuk T.* (2011). Istoryko-pravovyi aspekt rozbudovy pravookhoronnykh struktur Volynskoho voievodstva u mizhvoiennyi period (1919–1921 rr.). “Historical and legal aspects of the

development of law enforcement structures in the Volyn Voivodeship in the interwar period (1919–1921)”. Law forum. Kharkiv. No. 4. P. 553–557 [in Ukrainian].

9. Projekt “Ukraina”. Halychyna ta Volyn u skladi mizhvoiennoi Polshchi “Project “Ukraine”. Galicia and Volhynia as part of interwar Poland” / general ed. V. Visyn, R. Holyk, V. Holubko and others. Kharkiv: Folio, 2017. 444 p. [in Ukrainian].

10. *Razihraiev O.* (2011). Polska derzhavna politsiia na Volyni u 1919–1926. “The Polish State Police in Volyn in 1919–1926”. Lutsk: State Enterprise “Volyn Antiquities”. 432 p. [in Ukrainian].

11. *Razihraiev O.* (2008). Stanovlennia polskoi politzii u zakhidno Volyni: 1919–1921 rr. “The formation of the Polish police in western Volyn: 1919–1921”. Scientific notes of Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University. History series. Vinnytsia. Iss. 13. P. 88–93 [in Ukrainian].

12. *Tyshchuk B.* (2012). Polshcha: istoriia derzhavnosti i prava (X – pochatok XXI st.). “Poland: history of statehood and law (10th – beginning of the 21st century)”. Lviv: Svit. 512 p. [in Ukrainian].

UDC 941(477)“1921–1939”

Chysnikov Volodymyr,

Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor, Chief Researcher,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-2020-7298

Lelet Serhii,

Candidate of Juridical Sciences, Senior Researcher, Head of the Department,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0001-6099-4121

Kobets Maryna,

Candidate of Juridical Sciences, Senior Researcher, Co-Head of the Department,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0001-6725-8469

Aliksieieva Olha,

Candidate of Juridical Sciences, Senior Researcher, Leading Researcher,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-3390-536X

Kozhuhar Oksana,

Candidate of Juridical Sciences, Senior Research Fellow, State Research Institute
MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-2234-781X

Yakubchuk Tetiana,

Senior Research Fellow, State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-1415-5372

LAW-ENFORCEMENT AGENCIES OF HALYCHYNA AND VOLYN AS PART OF THE REPUBLIC OF POLAND (1921–1939): CHRONICLE OF THE MAIN EVENTS

The article is an excerpt from the third section ‘Law enforcement authorities in the Western Ukrainian lands as a part of the Republic of Poland and Romania (1918–1940)’ of the training manual ‘Formation and development of the police (militia) in Ukraine (XVII century – 2020): Chronicle of the main events’, prepared by the group

© Chysnikov Volodymyr, Lelet Serhii, Kobets Maryna, Aliksieieva Olha, Kozhuhar Oksana, Yakubchuk Tetiana, 2022
DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2022.2\(56\).2](https://doi.org/10.36486/np.2022.2(56).2)

of authors of the State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The article covers the chronicle of the main events of the formation and development of law enforcement bodies in Halychyna and Volyn as part of the Republic of Poland (1921–1939).

Halychyna (modern Lviv, Ivano-Frankivsk and Ternopol regions) and Volyn (modern Volyn and Rivne regions) historically have always been part of Ukrainian lands and one of the main centers of ethnogenesis of the Slavic nations.

After the collapse of the Austro-Hungarian Empire (1918), local law enforcement bodies began to form in the western Ukrainian lands – the Security Guard, the first division of the gendarmerie “Defense of Lviv”, the civil-military Security Guard, the police of the Civil Administration of the Volyn Land and the Podilsk Front, and the communal police.

According to experts, there were two stages in the development of the police system in Halychyna and Volyn. The first stage covered the years 1918–1921. Characterized primarily by the formation of the first local Polish police structures in Halychyna and Volyn and their unification into the new single law enforcement system for the entire Republic of Poland on the basis of the Law “On the State Police” of July 24, 1919.

According to the law, the police was defined as a state organization, whose main tasks included the protection of security, tranquility, and public order. By special order of the Ministry of Internal Affairs, the state police included the railroad and water transport law enforcement agencies.

On July 3, 1920, the Minister of Internal Affairs of Poland issued the “Temporary Instruction for the State Police”, which regulated the conduct of police officers on and off the job during the interwar period. The first period ended on February 1, 1921, when the XIII Volyn Police District was officially founded.

The second stage covered the years 1921–1939. Established, the mentioned period is characterized by changes in the structural organization of the police and its transformation into a militarized law enforcement state body. Among the main regulations governing police activities were: the Decree of the Polish government “On the reorganization of district police commands into provincial police commands” of March 19, 1925; the Ministry of Internal Affairs decree “On the formation of investigative departments in district centers and cities” of July 21, 1926; the Polish Presidential decree “On the State Police” of March 6, 1928; having the legal force of law; the order of the Ministry of Internal Affairs ‘On the organization of state police in urban counties’ of September 21, 1928; the order of the Ministry of Internal Affairs “On compensations for police officers injured in the performance of their duties” of March 11, 1929; the order of the Polish Council of Ministers “On disciplinary responsibility and disciplinary proceedings in the state police” of April 21, 1938, etc.

During this period, the Polish state police consisted of three components – general, criminal (investigative) and political (secret). This division of the police was due to the nature of the tasks assigned to them and the functions they performed.

The territorial organization of the police corresponded to the administrative-territorial division of the state and consisted of the district (later voivodeship) police

command; county command; commissariats (located in large cities or in blocks of large cities); stations (located in the territory of communes).

Keywords: Halychyna, Volyn as a part of Poland, history of law enforcement agencies of Ukraine, research work, chronological handbook.

Отримано 09.06.2022